

Anonymiserad version

Översättning

C-35/22 - 1

Mål C-35/22

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

17 januari 2022

Domstol som begär förhandsavgörande:

Audiencia Provincial de Málaga (Spanien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

14 december 2021

Klagande:

Cajasur Banco, S. A.

Motparter:

JO

IM

AUDIENCIA PROVINCIAL DE MÁLAGA (sjätte avdelningen)

[UTELÄMNAS]

[UTELÄMNAS] [Uppgifter om den hänskjutande domstolen och om parterna och deras ombud]

I. BAKGRUND

1. Den 2 mars 2020 meddelade Juzgado de Primera Instancia 18 bis de Málaga (Förstainstansdomstol 18 bis i Málaga) följande domslut i målet [UTELÄMNAS]:

”Mot bakgrund av detta BIFALLER domstolen den talan som IM och JO [UTELÄMNAS] har väckt mot banken CAJASUR BANCO, S. A., SOCIEDAD

UNIPERSONAL [UTELÄMNAS] om OGILTIGFÖRKLARING AV ALLMÄNNA AVTALSVILLKOR och om ÅTERBETALNING och slår följaktligen fast följande:

- *Domstolen OGILTIGFÖRKLARAR ”villkoret om kostnader” i avtalet om HYPOTEKSLÅN mellan parterna – närmare bestämt det femte villkoret som rör kostnaderna för inteckningssäkerheten.*
- *Svaranden ska till käranden BETALA ett BELOPP av 488,69 euro avseende kostnader för notarius publicus (50 procent av det ursprungligen yrkade beloppet) och administrativa kostnader (50 procent av det ursprungligen yrkade beloppet), samt 100 procent kostnaderna för registrering, men inte för stämpelskatt, allt detta på angivet sätt, jämte lagstadgad ränta enligt artikel 1.896 i civillagen, det vill säga från och med datum för betalning, med förbehåll för vad som föreskrivs i artikel 576 i civilprocesslagen.*
- *Svaranden ska TA BORT villkoret i fråga från avtalet på angivet sätt.*
- *Domstolen SLÅR FAST att övriga villkor i avtalet ska bestå.*
- *Svaranden ska ersätta RÄTTEGÅNGSKOSTNADERNA.”*

2. Efter att den ovannämnda domen överklagats sattes målet ut till överläggning, omröstning och dom den 8 februari 2022.

3. Överklagandet avser bara den del av domen där svaranden åläggs att ersätta rättegångskostnaderna enligt artikel 395 i civilprocesslagen (lag 1/2000).

4. Dessförinnan uppmanades parterna att yttra sig över huruvida ett förhandsavgörande borde begäras från Europeiska unionens domstol, mot bakgrund av Tribunal Supremos (Högsta domstolen) praxis på senare tid, bland annat i dom meddelad av första tvistemålsavdelningen den 8 juni 2021 (ROJ: STS 2295/2021), dom av den 22 september 2021 – ROJ:STS 3421/2021 och dom av den 22 september 2021 – ROJ:STS 3413/2021.

5. [UTELÄMNAS] [Den hänskjutande domstolen beslutar att begära detta förhandsavgörande]

II. RÄTTSLIGA GRUNDER

1. Avgränsning av saken i målet

- 1 Förevarande mål bygger på ogiltigförklaringen av ett villkor (villkor om kostnader) på grund av att det är oskäligt. Villkoret återfinns i ett avtal om hypotekslån mellan parterna, av vilka den ena (låntagaren) är konsument. Det innebär att direktiv 93/13/EEG och den spanska lagen 1/2007 om skydd för konsumenter och användare samt lag 7/1998 om allmänna avtalsvillkor är tillämpliga.

- 2 Efter att konsumenten väckt talan medgav svaranden denna, även om det konkreta belopp som begärdes vitsordades först senare. Svaranden medgav att villkoret var oskäligt men vitsordade inte till fullo de belopp som begärdes till följd av ogiltigförklaringen. Domen är baserad på detta medgivande och på det belopp som svaranden vitsordat.
- 3 I den överklagade domen ålades emellertid svaranden att ersätta rättegångskostnaderna, eftersom domstolen fann att en väsentlig del av talan hade bifallits, trots medgivandet.
- 4 I artikel 395 i civilprocesslagen 1/2000, som reglerar förfarandet i Spanien, föreskrivs följande:

Artikel 395. Fördelning av rättegångskostnader när talan medges.

1. Om svaranden medger talan innan han avger svaromål, ska han inte förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om inte domstolen efter vederbörlig prövning finner att han har handlat i ond tro.

Det ska under alla förhållanden anses föreligga ond tro om det innan talan väcktes på ett tillförlitligt och motiverat sätt har riktats en betalningsanmodan till svaranden eller om det har inletts ett medlingsförfarande eller har riktats en begäran om förlikning till denne.

2. Om svaranden medger talan efter att han avgett svaromål, ska punkt 1 i föregående artikel tillämpas.

2. Spanska Tribunal Supremos (Högsta domstolen) praxis på senare tid

- 5 Vad beträffar medgivande av talan vid konkreta frågor som rör allmänna villkor i konsumentavtal, har Tribunal Supremo (Högsta domstolen) nyligen uttalat sig i följande domar: Dom meddelad av första tvistemålsavdelningen den 8 juni 2021 (ROJ: STS 2295/2021), dom av den 22 september 2021 – ROJ:STS 3421/2021 och dom av den 22 september 2021 – ROJ: STS 3413/2021.
- 6 Den förstnämnda domen, av den 8 juni 2021, avsåg ett fall med fördelning av rättegångskostnader där medgivandet av talan hade föregåtts av en betalningsanmodan riktad mot svaranden (artikel 395.1 civillagen). Där hänvisas till domen STS 131/2021 av den 9 mars 2021. Utgångspunkten var att en betalningsanmodan hade riktats till banken men att talan hade väckts innan fristen hade löpt ut och banken senare hade medgett talan. Tribunal Supremo fann att artikel 395 i civilprocesslagen ska tolkas så, att svaranden inte hade handlat i ond tro och att denne därför inte skulle förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.
- 7 I den andra domen, av den 22 september 2021, redovisas den praxis som är tillämplig i det fall som avses i artikel 395 på samma sätt som i de andra aktuella domarna:

”Som framgår av Tribunal Supremos dom 131/2021 av den 9 mars 2021, är ett av syftena med den återgivna bestämmelsen att främja tvistlösning utanför domstol. En potentiell kärende uppmuntras att söka en lösning på tvisten utan att vända sig till domstol. Om kärenden har försökt att lösa tvisten utom rätta innan han väcker talan men inte har fått något tillfredsställande svar och motparten sedan medger talan, anses denne ha handlat i ond tro och ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Motsatt gäller att om kärenden väcker talan utan att dessförinnan ha försökt få till stånd en lösning på tvisten utanför domstol genom att framställa en ’tillförlitlig och motiverad betalningsanmodan’, påbörja ett medlingsförfarande eller ansöka om förlikning, finns det risk för att kärenden får stå för sina egna rättegångskostnader om svaranden medger talan innan han avger svaromål. För att främja medgivanden av talan (vilket påskyndar tvistlösningen och innebär att rättsväsendet inte behöver lägga resurser på tvister i onödan), föreskrivs i lagen att svaranden inte ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna om denne medger talan och inte är i ond tro. På samma sätt uppmuntras en potentiell svarande att söka få till stånd en lösning av tvisten utanför domstol. Om denne inte tillmötesgår den blivande kärendens anmodan utanför domstol och kärenden ser sig tvungen att väcka talan i domstol, ska svaranden åläggas att ersätta rättegångskostnaderna om han medger talan, eftersom han anses vara i ond tro. 4.- Artikel 395.1 i civilprocesslagen, som är tillämplig av tidsmässiga skäl, strider inte mot unionsrätten. Detta gäller även när den tillämpas i tvister som rör oskäligen avtalsvillkor. Konsumentskyddsprincipen, som bland annat innebär ett effektivt skydd mot oskäligen avtalsvillkor som följer av direktiv 93/13/EEG, ska förenas med andra unionsrättsliga principer som principen om säkerställande av en god rättskipning, vilken är nödvändig för att säkerställa rättsstatsprincipen som utgör en av hörnpelarna i unionens rättsordning. 5.- En aspekt av denna princip om god rättskipning är att säkerställa att domstolarnas resurser, som alltid är begränsade, används för att avgöra sådana mål som av nödvändighet kräver ett domstolsavgörande, på grund av att det är omöjligt att få till stånd en lösning utanför domstol. Det innebär också att tvister som kan lösas utanför domstolarna inte tar tid och resurser i anspråk som behövs för de tvister där det är nödvändigt att en domstol medverkar. 6.- Detta gynnar också konsumenten, eftersom ett domstolsförfarande är ett långsamt, dyrt och riskfyllt sätt att lösa tvister som man är inbegripen i (frister kan löpa ut, åtgärder kan preskriberas m.m.). 7.- Detta är förklaringen till EU:s beslutsamma satsning på att främja tvistlösning utanför domstol, även inom det konsumenträttsliga området, vilket tagit sig uttryck i rättsakter som Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister.”

- 8 Det är i denna dom som det tydligt anges att om en talan väcks utan att man dessförinnan har försökt att få till stånd en lösning utanför domstol genom att framställa en ”tillförlitlig och motiverad betalningsanmodan”, påbörja ett medlingsförfarande eller ansöka om förlikning, löper man risk att behöva stå för sina egna rättegångskostnader om svaranden medger talan innan han avger svaromål. Fördelningen av rättegångskostnaderna i ett mål där talan medges,

bestäms således på följande sätt: 1. Om banken har anmodats men inte svarat, får banken förpliktas att stå för kostnaderna för kravförfarandet om talan väcks. 2. Om banken har anmodats men inte fått tillräckligt med tid på sig för att svara, ska banken inte förpliktas att stå för rättegångskostnaderna i det efterföljande förfarandet. 3. Om banken inte har anmodats först utan talan har väckts direkt, ska banken inte förpliktas att stå för rättegångskostnaderna om den medger talan.

- 9 Den tredje domen befäster det system som redovisats här.

3. Domstolens bedömning och tolkningsfrågorna

- 10 Ovanstående visar att enligt fast praxis från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) är beslutet huruvida svaranden (banken) ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna när det gäller allmänna avtalsvillkor, beroende av huruvida det först har riktats en betalningsanmodan till banken. Om en betalningsanmodan har framställts dessförinnan men banken inte har tillhandahållit någon lösning och talan därefter väcks mot banken, ska den förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna även om den har medgett talan. Om det däremot inte har framställts någon betalningsanmodan dessförinnan och banken medger talan efter domstolsförfarandet, ska den inte förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, eftersom den inte har varit i ond tro.
- 11 Detta kan i första hand påverka rätten till ett effektivt rättsmedel inför domstol (artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna 2000/C-364-01), eftersom rätten att framställa krav och få full ersättning förutsätter ett föregående obligatoriskt agerande utanför domstol. För att konsumenten ska kunna få full ersättning måste denne först agera utanför domstolen och får inte väcka talan direkt, för om svaranden då medger talan får konsumenten inte ersättning för rättegångskostnaderna, även om det rör sig om oskäliga avtalsvillkor som inte är bindande. EU-domstolen har slagit fast (mål C-243/08, Pannon GSM, punkt 28) att frågan huruvida ett avtalsvillkor är bindande inte kan vara beroende av huruvida eller när en konsument gjorde gällande att ett visst avtalsvillkor var oskäligt eller bestred dess giltighet, vilket domstolen bekräftade då den slog fast att ”artikel 6.1 i direktivet ska tolkas så, att ett oskäligt avtalsvillkor inte binder en konsument, och att det därvid inte krävs att konsumenten dessförinnan har bestritt detta villkor med framgång”.
- 12 På samma sätt skulle den tolkning som gjorts kunna påverka konsumentens rätt till full ersättning, eftersom denne först måste framställa ett krav utanför domstol för att säkerställa denna ersättning (artikel 6.1 i direktiv 93/13/EEG). I den ovannämnda domen av den 8 juni 2021 slog Tribunal Supremo (Högsta domstolen) fast följande: ”Kravet att konsumenten först ska ha framställt en anmodan utanför domstol med sådana villkor och tidsfrister att den som anmodan riktas mot kan ge ett tillfredsställande svar, för att konsumenten inte ska behöva stå för sina egna rättegångskostnader om svaranden medger talan, innebär inte något oproportionerligt hinder för den ändamålsenliga verkan av direktiv 93/13/EEG. Närmare bestämt utgör det inte hinder för att konsumenten inte ska

vara bunden av det oskäligen villkoret och inte behöva stå för kostnaderna för sin advokat och sitt ombud. Kravet innebär inte att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt för konsumenten att utöva sina rättigheter enligt direktivet, eftersom det är ett krav som är lätt att uppfylla.”

- 13 Det är i detta sammanhang av betydelse att avtalsvillkoret i fråga redan har ogiltigförklarats i Tribunal Supremos dom av den 23 december 2015 och även om konsekvenserna av den ogiltigheten successivt har klargjorts i Tribunal Supremos praxis, har denna åtminstone delvis legat fast sedan flera år tillbaka när det gäller följderna av denna ogiltighet (till exempel att banken ska stå för alla kostnader för registrering och hälften av notarius publicus arvode). Långivarnas förhållningssätt till detta har varit att inte ersätta konsumenten när det gäller ett villkor som man vet är ogiltigt, utan att vänta på att denne väcker talan (med den därmed förknippade kostnaden för advokatens och ombudets arvode) och därefter medge talan, med den följden att långgivaren inte behöver stå för rättegångskostnaderna om det inte skett en föregående betalningsanmodan. Även detta strider mot den princip om full ersättning som EU-domstolen slog fast i sin dom [C-154/15, C-307/15 och C-308/15] av den 21 december 2016: ”Det följer av det ovanstående att artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett avtalsvillkor som förklarats vara oskäligt i princip ska anses inte ha existerat, vilket innebär att det inte kan ha någon verkan gentemot konsumenten. En domstols fastställelse av att ett sådant avtalsvillkor är oskäligt ska följaktligen i princip innebära att konsumentens rättsliga och faktiska situation ska återställas till den situation som konsumenten hade befunnit sig i om avtalsvillkoret inte hade förelegat.”
- 14 Det ska klargöras att det följer av den nationella lagstiftningen, närmare bestämt den ovannämnda artikel 395 i civillagen, att det anses föreligga ond tro om det innan talan väcks har riktats en tillförlitlig och motiverad betalningsanmodan till svaranden. Det innebär emellertid inte att ond tro kan anses föreligga på grund av andra ageranden från svarandens sida. Om denne exempelvis känner till att ett avtalsvillkor är oskäligt men inte agerar proaktivt för att undanröja följderna av det och ersätta konsumenten, utan i stället väntar på att konsumenten ska väcka talan mot denne, i vetskap om att om det inte har framställts någon betalningsanmodan utanför domstol, behöver svaranden inte stå för rättegångskostnaderna. Detsamma gäller till och med om svaranden inväntar en betalningsanmodan utom rätta för att återställa den oskäligen situation som föranletts av ett villkor som denne vet är ogiltigt.

- 15 [UTELÄMNAS]

[UTELÄMNAS] [Ordagrann återgivning av de tolkningsfrågor som återfinns nedan]

DOMSTOLEN BESLUTAR ATT HÄNSKJUTA FÖLJANDE TOLKNINGSFRÅGOR TILL EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL FÖR ETT FÖRHANDSAVGÖRANDE:

1. Strider det mot rätten till ett effektivt rättsmedel och mot artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna att kräva att konsumenten före ett domstolsförfarande ska ha framställt ett krav utanför domstol för att en ogiltigförklaring av ett visst allmänt avtalsvillkor på grund av att det är oskäligt ska ge rätt till full ersättning (även för rättegångskostnaderna) till följd av ogiltigförklaringen enligt artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal?

2. Är det förenligt med rätten till full ersättning och unionsrättens ändamålsenliga verkan och med artikel 6.1 i det ovannämnda direktivet, att det fastställs ett kriterium för fördelning av rättegångskostnaderna som är avhängigt att konsumenten först framställt ett krav utanför domstol till banken om att villkoret i fråga ska tas bort?

[UTELÄMNAS]

[UTELÄMNAS] [Vilandeförklaring av det nationella målet och avslutande processrättsliga formuleringar]

ARBETSDOKUMENT